

Aan het college van Burgemeester en Wethouders van de Valkenburg aan de Geul

Aan de leden van de Raad van de Gemeente Valkenburg aan de Geul

Onderwerp:

Advies Beleidsplan Wet Maatschappelijke Ondersteuning 2023 tot en met 2026 van de Adviesraad Sociaal Domein Valkenburg aan de Geul

Datum: 24 maart 2023

Geacht College, geachte leden van de Gemeenteraad.

Aan de Adviesraad Sociaal Domein Valkenburg aan de Geul (hierna: ASD) is advies gevraagd over het Beleidsplan maatschappelijke ondersteuning 2023-2026.

Graag willen wij aan dit verzoek voldoen.

Inleiding

Vooraf willen wij onze waardering uitspreken voor de inzet van de betrokken beleidsambtenaren en beleidsadviseurs die dit plan tot stand hebben gebracht.

Het plan is ambitieus, zoals de samenstellers zelf schrijven en er spreekt realiteitszin uit dat moet blijken uit het besef dat de doelstellingen niet binnen enkele jaren te realiseren zijn.

Het plan bevat een missie, een visie en leidende principes en een focus op twee belangrijke opgaven. Zelfs is er al een aanzet voor de uitvoering op hoofdlijnen.

De schrijvers spitsen het plan toe op de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (de WMO) en niet op het hele brede sociale terrein.

Wij hebben het plan beoordeeld vanuit het belang dat het heeft voor de inwoners van de gemeente Valkenburg aan de Geul.

U treft aan: I Korte terugblik
 II Advies
 III Toelichting.

I

Korte terugblik

Aanvang en noodzaak

Mede gezien de wettelijke noodzaak zijn beleidsambtenaren en beleidsadviseurs in de eerste helft van 2022 begonnen met schrijven aan het concept Regionaal Beleidsplan WMO 2023-2026. Wij zijn daar destijds niet bij betrokken, maar werden uitgenodigd voor een gezamenlijke bijeenkomst te

Margraten met onze collega-adviesraden in Maastricht-Heuvelland op 28 september 2022. Op die datum werd uw conceptbeleidsplan en het verdere besluitvormingsproces toegelicht.

Na de presentatie van dit, in de optiek van de ASD, *concept* Regionaal Beleidsplan Maatschappelijke Ondersteuning 2023-2026 Maastricht-Heuvelland hebben de Samenwerkende ASD M-H op 18 oktober 2022 nader overleg gepleegd over het concept Beleidsplan en de invulling van het adviesverzoek.

Uiteindelijk hebben de Samenwerkende Adviesraden Sociaal Domein Maastricht-Heuvelland (ASD M-H) ervoor gekozen om een tussentijds advies uit te brengen, dat op 7 november 2022 werd aangeboden.

“Tussentijds” advies

In aansluiting op de suggesties die door de ASD M-H gedaan zijn, heeft er op 29 november 2022 een dialoogsessie plaats gevonden waaraan de voorzitters van de ASD M-H en de beleidsmedewerkers WMO van de betreffende gemeenten deelnamen.

Afspraken

De dialoogsessie leverde de volgende opbrengst op:

- De ASD M-H leveren zo spoedig mogelijk nieuwe input/bouwstenen aan ter verrijking van de voorliggende ‘inspraakversie’ van het Regionaal Beleidsplan WMO 2023-2026;
- Na aanpassing van het plan wordt de nieuwe versie voorgelegd aan de verschillende colleges van B&W.
- Na akkoord bevinding door de colleges zullen de Samenwerkende ASD M-H een definitief advies uitbrengen.

Voortgang

Op 7 december 2022 hebben de ASD M-H aanvullende informatie verstrekt vervat in een werkdocument met als onderliggende titel: Input Regionaal Beleidsplan Maatschappelijke Ondersteuning 2023-2026. Het betrof in dat geval een niet limitatieve opsomming van zienswijzen, op- en aanmerkingen, particuliere inzichten op basis van ervaringskennis en praktijkverhalen van ervaringsdeskundigen. Het betrof geenszins een gewogen eindadvies.

Vervolgens hebben de beleidsmedewerkers WMO van de Maastricht-Heuvelland gemeenten een aangepaste versie van het concept Regionaal Beleidsplan WMO 2023-2026 tot stand gebracht. Deze versie is op 30 januari informeel ter kennisname aan de ASD M-H voorgelegd tijdens de bijeenkomst in Gulpen.

Tijdens deze sessie is door de aanwezige vertegenwoordigers van de Samenwerkende ASD M-H aangegeven dat ook in deze aangepaste versie in hun ogen de stem van de inwoners onvoldoende tot uitdrukking komt. Daarnaast wordt opgemerkt dat de eerdere inbreng van december 2022 zeker niet de status van een advies had en als zodanig door bestuurders gebruikt dient te worden. Hetgeen in een later schrijven ook als zodanig is geaccepteerd.

Daaropvolgend is voornoemd finale concept van 30 januari vanaf 14 februari 2023 aan de verschillende colleges van B&W in Maastricht-Heuvelland ter accordering voorgelegd.

Zover nu geïnformeerd zijn de verschillende Colleges Maastricht – Heuvelland akkoord gegaan met het door de beleidsmedewerkers gepresenteerde Regionaal Beleidsplan Maatschappelijke Ondersteuning 2023-2026.

De door u akkoord bevonden versie, hebben wij anders dan gebruikelijk, mogelijk in verband met carnaval, via derden ontvangen. Wel hebben we op 16 februari 2023 de inhoudelijke reactie op ons

tussentijds advies ontvangen, vergezeld van een overzicht van de door de ambtenaren aangebrachte wijzigingen. (de zogenaamde “was – wordt lijst”).

De Adviesraad had – zoals te doen gebruikelijk is – een verzoek tot advisering bij de laatste versie verwacht, maar heeft deze tot op heden niet ontvangen.

II

Advies

De ASD Valkenburg aan de Geul heeft, mede gelet op het gehoorde verzoek van leden van de Raadscommissie Sociaal Domein besloten om alsnog op de laatst ons bekende versie, gedateerd 30 januari 2023, een advies te geven.

Het advies is in aansluiting op eerder verstrekte aanbevelingen. Het advies kwam tot stand na gesprekken en in onderling overleg. Aan het einde van dit advies treft u ook een lijst aan van gebruikte literatuur ter ondersteuning van het advies.

Risico

Uit de wijze waarop het Beleidsplan Maatschappelijke Ondersteuning 2023-2026 is samengesteld proeven wij een overheersende managementbenadering. Naar onze mening kan deze benaderingswijze of denkwijze op latere datum bij het samenstellen van de uitvoeringplan(nen) een serieus risico vormen voor de inwoners die aangewezen zijn op passende ondersteuning. En niet alleen in directe zin voor de inwoners. Ook wanneer budgettaire overschrijdingen binnen het Sociaal Domein plaats gaan vinden en scherpe(re) keuzes gemaakt moeten worden zien wij voor de inwoners een indirect risico ontstaan. Wij vrezen en verwachten dat zonder een stevig, breed gedragen fundament bij het samenstellen van het uitvoeringsplan bij herhaling inhoudelijke discussies ontstaan, omdat het referentiekader onvoldoende afgestemd is.

Advies

Om dit risico te verkleinen adviseren wij u in lijn met het advies van de VNG Visitatiecommissie Maastricht

De missie, visie en leidende principes in voorliggend plan opnieuw ter discussie te stellen; anders gezegd, opnieuw schriftelijk vast te leggen met als *uitgangspunt de leefwereld van onze inwoners*;

Daarbij alsnog de WMO-resultaten van de Toekomstagenda 2022 met ons te evalueren, daarbij de huidige sociaal maatschappelijke ontwikkelingen (o.a. dubbele vergrijzing en personeelstekorten) en uw zorgen over de betaalbaarheid van de WMO te betrekken;

In uw regionaal beleidsplan WMO 2023 – 2026 te formuleren met welke (kwaliteit van) basisvoorzieningen u van plan bent ervoor te zorgen dat inwoners minder maatwerkvoorzieningen nodig zullen hebben en hiermee niet te wachten tot uw uitvoeringsplan;

In uw regionaal beleidsplan WMO 2023 – 2026 op te nemen, op welke manier u rekening wenst te houden met de financiële draagkracht van onze inwoners en op welke manier u opeenstapeling van eigen bijdragen voor basis- en maatwerkvoorzieningen wenst tegen te gaan;

Naast het aanbieden van basisvoorzieningen aandacht te schenken aan de wijze waarop u van plan bent het sociaal en mentaal welbevinden van inwoners te stimuleren en te ondersteunen;

In uw regionaal beleidsplan WMO 2023 -2026 het regionale karakter te verwoorden door niet alleen te spreken over gemeenten en wijken, maar ook over gemeenten, dorpskernen en wijken.

III

Toelichting

In het concept Regionaal Beleidsplan Maatschappelijke ondersteuning 2023-2026 wordt een strategische beleidskeuze voorgesteld voor een versterking of accentuering van het ontwikkelen van algemene voorzieningen boven individueel maatwerk. Op zichzelf lijkt een dergelijke keuze niet onlogisch, mogelijk ook vanuit financieel oogpunt. Een dergelijke keuze vraagt evenwel om een gedegen onderbouwing en die wordt node gemist, zowel vanuit een behoeftanalyse als een realistische effecten-analyse.

Met andere woorden: in het ongewisse blijft in hoeverre een dergelijke beleidscorrectie praktisch zal bijdragen aan het adequaat voorzien in de concrete behoeften van inwoners die om ondersteuning vragen, zowel kwalitatief als kwantitatief. Daarbij ontbreken uitwerkingscriteria etc. De beleidskeuze blijft daarbij van zuivere theoretische aard.

Kloof

In het plan en in het proces naar dit eindadvies wordt de kloof tussen de systeemwereld van bestuurders en beleidsmedewerkers en de leefwereld van onze inwoners pijnlijk duidelijk.

In de Toekomstagenda Sociaal Domein Maastricht-Heuvelland 2022 wordt aangegeven dat er serieus werk gemaakt zal worden van het overbruggen van deze kloof.

Daarnaast zij ook vermeld dat bijvoorbeeld ook de VNG Visitatiecommissie Maastricht in haar rapportage in 2021 aangeeft dat in de ogen van de commissie het van belang is de discussie in het sociaal domein niet alleen tussen college en raad te voeren, maar een maatschappelijke discussie te voeren over deze onderwerpen met de burgers: van ouders tot ouderen en van professionals tot vrijwilligers. Misschien begint het gesprek daar wel, geven zij aan. ¹

In rapportages van de KPMG, de Visitatiecommissie; VNG en de kamerbrieven van de centrale overheid wordt er telkenmale op wordt aangedrongen in gesprek te gaan met belanghebbenden over deze belangrijke issues. Dit is onzes inziens iets anders dan deze onderwerpen vast te leggen in een plan waar de onderscheiden Gemeenteraden dan ja of neen op dienen te zeggen.

De Adviesraad Sociaal Domein kan zich moeilijk aan de indruk onttrekken dat het beleidsplan WMO eraan bijdraagt om via de institutionele basis de gemeenschappelijke en de persoonlijke sociale basis te modelleren met als onderliggende gedachte de zelfredzaamheid van de individuele inwoner. Een dirigerende denkwijze die al langer onder kritiek staat.²

¹ zie ook bijlage 1 ‘Grip’ van het rapport van de Visitatiecommissie.

² In zijn reflectie van 17 oktober 2022 benoemt de nationale ombudsman de onrealistische inschatting van het *doenvermogen* van burgers.

Ook de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) wijst in haar rapport: *Weten is nog geen doen. Een realistisch perspectief op redzaamheid erop*, dat het beroep op de eigen kracht van bewoners deels overschat wordt, en dat met name het samenspel tussen overheid, professionals en burgerverbanden met inzet op collectief niveau cruciaal is. Dat staat haaks op de in het concept Beleidsplan veronderstelde maakbaarheid – ‘veerkracht’ – van de burger. Ook deze opmerking stemt tot nadenken.

“..het probleem (van de vallende demente en (niet-meer zo zelfredzame burger) zal in de toekomst enorm worden: veel te weinig arbeidskrachten in de wijkverpleging en onvoldoende mantelzorgers. Je kunt geen

Evenals de Samenwerkende Adviesraden Sociaal Domein Maastricht-Heuvelland stelt de Adviesraad Sociaal Domein Valkenburg aan de Geul vast dat, vanuit het perspectief van de inwoners in de Maastricht-Heuvelland gemeente (dat naar onze opvatting leidend dient te zijn), het voorliggende concept Regionaal Beleidsplan Maatschappelijke Ondersteuning 2023-2026 in vele opzichten onvoldoende rekening dreigt te houden met de kernopdracht zoals verwoord in de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015. Hierdoor klinkt de stem van de inwoners onvoldoende door. Om deze redenen geven wij geen positief advies.

Tot slot.

Als er één onderwerp is waarbij inwoners kunnen meepraten, betrokken kunnen worden en zich gehoord kunnen voelen, dan is het bij dit onderwerp zoals verwoord in het Beleidsplan WMO 2023-2026. Het biedt naar mening van de Adviesraad Sociaal Domein Valkenburg aan de Geul en de Samenwerkende ASD Maastricht-Heuvelland een uitgelezen kans de inwoners daadwerkelijk te betrekken bij het vormen van plannen en/of het maken van beleid, waardoor een gemeente er blijk van geeft rekening te houden met de wensen en behoeften van de inwoners.

Het had zo mooi kunnen zijn als in 2022 daar het gesprek begonnen was en niet nu nadat een (concept-) beleidsplan al is geschreven en ter accordering voorligt. Wij zien het als een gemiste kans van de gemeentelijke overheden om vooraf met onze inwoners in gesprek te gaan over hetgeen positieve gezondheid en de daarin vervatte veerkracht voor hen kan betekenen.³

In plaats daarvan stelt u de in onze ogen onvoldoende onderbouwde denkwijze dat uitbreiding van het basisaanbod in het voorliggend veld van WMO-voorzieningen moet leiden tot het 'beoogde resultaat van minder maatwerkvoorzieningen, omdat mensen die minder nodig hebben'. Welke basisvoorzieningen dat zijn en/of welke kwaliteit deze dienen te hebben, wordt vervolgens pas duidelijk in het Uitvoeringprogramma van het beleidsplan. Dan pas ook worden de behoeften van mensen vastgesteld. In onze ogen een risicovolle onnodig ingewikkelde en tegendraadse benaderingswijze.

Vanuit de Adviesraad Sociaal Domein Valkenburg aan de Geul en de Samenwerkende ASD Maastricht-Heuvelland zijn we ten alle tijden bereid om onze ervaringskennis te delen in dialoog met de gemeenten om tot een breed gedragen Regionaal Beleidsplan Maatschappelijke Ondersteuning 2023-2026 te komen.

In afwachting van uw schriftelijk antwoord, verblijven wij,
Met vriendelijke groet,

Namens de Adviesraad Sociaal Domein Valkenburg aan de Geul
W.P. Bolt, voorzitter
M. Van de Pol, secretaris

beleid bouwen op de aanname dat er wel een mantelzorger zal zijn als het nodig is..." "We zakken nu al door de bodem heen".

Margot Verkuijlen, arts en specialist ouderen geneeskunde, in: *Leven toevoegen aan de dagen*. Pag. 101. (denk ook aan een dreigend tekort van 10.500 wijkverpleegkundigen in 2027).

³ Zie ook het *Integraal Afwegingskader voor Beleid en Regelgeving* (het IAK, voor ministeries) met name hoofdstuk 7 Gevolgen voor de burgers. En voor straks, het uit te brengen "Het Beleidskompas", voorzien 28 maart 2023.

Bief van de Minister voor rechtsbescherming aan de Voorzitter van de Tweede Kamer d.d. 20 oktober 2022. Kst-36200-VI-10

Bij de samenstelling van dit advies is naast de dashboards van www.waarstaatjegemeente.nl onder meer gebruik gemaakt van onderstaande rapporten.

WRR, Weten is nog geen doen. Een realistisch perspectief op redzaamheid.
<https://www.wrr.nl/publicaties/rapporten/2017/04/24/weten-is-nog-geen-doen>

Rijnconsult: 6 principes voor ketensamenwerking in het sociaal domein, z.j.

Raadsinformatiebrief (RIB), Gemeente Maastricht, referentie 2020-04047, begeleidend schrijven bij KPMG-rapport m.b.t. “analyse op de bedrijfsvoering en maatregelen van het Sociaal Domein”, 2020

KPMG: Analyse op de bedrijfsvoering en maatregelen van het Sociaal Domein.2020 in opdracht van de raad van de gemeente Maastricht`

KPMG: Rapportage: Macroveranderingen en invloed op budget Sociaal Domein.2020 in opdracht van het Netwerk Directeuren Sociaal Domein (NDSD).

VNG: Rapport Visitatiecommissie financiële beheersbaarheid sociaal domein, 2021 in opdracht van de gemeente Maastricht.

Rapport van het Expertiseteam: Reikwijdte rol gemeenten in de WMO t.a.v. oudere inwoners met een zorgvraag, in opdracht van de VNG: Het verschil durven maken. Samen ouder worden in een andere verhouding tussen inwoners en overheid. November 2020.

VNG-reactie op het advies van het expertiseteam ‘reikwijdte rol gemeenten in de WMO t.a.v. oudere inwoners met een zorgvraag’. 2020

WRR, rapport 104: Kiezen voor houdbare zorg. Mensen, middelen en maatschappelijk draagvlak, Den Haag 2021

C.J. Schouten, Minister voor Armoedebeleid, Participatie en Pensioenen, het Ministerie van Sociale zaken en Werkgelegenheid, ministeriële brief aan de Tweede Kamer van 12 juli 2022, Aanpak Geldzorgen, Armoede en Schulden, Referentie 2022-0000152702.

M. van Ooijen, staatsecretaris van Volksgezondheid, welzijn en Sport. Brief aan de Tweede Kamer van 28 maart 2022, Hoofdpijnenbrief toekomst WMO, Referentie 330928-1026638-DMO.

Sociaal Cultureel Planbureau: Mensbeelden bij beleid. Bewust worden, bespreken en bijstellen. Den Haag Oktober 2022.

Regionale Adviesraden Maastricht Heuvelland: Input Regionaal Beleidsplan Maatschappelijke ondersteuning 2023-2026

Sociaal domein | Maastricht \ Heuvelland, Beleidsplan maatschappelijke ondersteuning 2023-2026, “investeren in optimale deelname aan de samenleving bevordert welzijn en gezondheid van alle inwoners, 2023

Sociale minima in de knel: <https://www.nationaleombudsman.nl/nieuws/rapporten/2022167>

J.F Deuten en M. Kwakernaak. Cijfers en de sociale basis, een verkenning naar de mogelijkheden van kwantificeren en moneteriseren in de sociale basis. Utrecht 2023.

S. de Hosson, E Quaegebeur. Leven toevoegen aan de dagen, van slechtnieuwsgeprek tot laatste adem en rouw. Amsterdam 2023.